

การสร้างอัตลักษณ์ร่วมสมัยของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในรัฐเกอดะฮ์ ประเทศมาเลเซีย¹

The Formation of a Thai-Malaysian Contemporary Identity in Kedah State, Malaysia¹

รณกร รักษ์วงศ์^{2*} และณรงค์ อาจสมิติ³

Ronnakon Rakvong^{2*} and Narong Ardsmiti³

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา เรื่อง “ภาษาและวัฒนธรรมไทยในบริบทร่วมสมัยกับการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐเกอดะฮ์ ประเทศมาเลเซีย” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากแผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ ตามทิศทางการยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ประเภทบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2562 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

² นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170

³ ผศ.ดร., สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170

¹ This article is part of a thesis, entitled “Thai Language and Culture in a Contemporary Context and The Formation of a Thai-Malaysian Identity in Kedah, Malaysia” The research is funded by the National Research Council of Thailand under a plan to enhance and develop the capabilities of new generations of researchers in accordance with the research and innovation strategy in the category of masters scholarships for the academic year 2019

² Master’s Degree Student, Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Nakhon Pathom, 73170, Thailand

³ Asst. Prof., Dr., Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Nakhon Pathom, 73170, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: ronnakon.rak@mahidol.ac.th

(Received: February 17, 2021; Revised: August 26, 2021; Accepted: August 29, 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทสังคมร่วมสมัยในรัฐเคดะฮ์ ประเทศมาเลเซีย โดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารกับการวิจัยภาคสนามตามแนวทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมระหว่างปี พ.ศ. 2561-2563 ผลการวิจัยพบว่า วิถีปฏิบัติของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยที่พูดภาษาไทยและนับถือศาสนาพุทธ ที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมชนกลุ่มอื่นในสังคมมาเลย์ และต้องการที่จะได้รับการยอมรับในฐานะการเป็นพลเมืองมาเลเซียที่ชอบธรรม มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่มีใช้กลุ่มแรงงานข้ามชาติจากประเทศไทย การประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยจึงดำเนินผ่านปัจจัยสามประการ ได้แก่ ประการแรก ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในชุมชนยังคงรักษาและปฏิบัติสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ ภาษาไทย และความเชื่อในพระพุทธศาสนา ประการที่สอง นโยบายของรัฐมาเลเซียที่เปิดกว้างสำหรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ยอมให้ความแตกต่างหลากหลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแห่งชาติ ประการที่สาม องค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทยให้การสนับสนุนการถ่ายทอดภาษาและวัฒนธรรมไทยในหมู่ชาวเยาวชนมาเลเซียเชื้อสายไทย ปัจจัยทั้งสามนี้เป็นองค์ประกอบหลักในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นคนมาเลเซียเชื้อสายไทยภายใต้กรอบอัตลักษณ์แห่งชาติของมาเลเซีย

คำสำคัญ: ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย อัตลักษณ์ ประเทศมาเลเซีย

Abstract

This paper explores the construction of the Thai-Malaysian identity in the context of contemporary Malaysian society in Kedah state, Malaysia. The data are drawn from a combination of document research and a cultural anthropology study carried out in Kedah during 2018-2020. The findings reveal that these Thai-Malaysians speak Thai and practice Buddhism, they stand out in the Malay dominated Malaysian society. They want to be regarded as rightful Malaysian citizens with a distinctive cultural identity, and not foreign labour migrants from Thailand. The formation of the Thai-Malaysian identity in Malaysia is possible because of three factors. First, the Thai-Malaysian community has maintained cultural heritage such as Thai language and Buddhist belief. Second, the Malaysian state policies have opened up for other cultures that allow diversities to be part of the national culture. Third, Thai organizations have provided support for Thai cultural transmission among Thai-Malaysian youths in Malaysia. These three main factors contribute to the formation of a distinctive Thai-Malaysian identity within the framework of the Malaysian national identity.

Keywords: Thai Malaysians, Identity, Malaysia

บทนำ

ชาวมลายูเชื้อสายไทยพลเมืองของประเทศมาเลเซียที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่รัฐตอนเหนือของประเทศ จัดเป็นกลุ่มชนดั้งเดิม (Indigenous Peoples) ของประเทศมาเลเซียที่พูดภาษาในตระกูลไทเพียงกลุ่มเดียว [1] อีกทั้งเป็นกลุ่มชนที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทควบคู่กับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษและความเชื่อด้านไสยศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ ในประเทศมาเลเซีย ก่อให้เกิดการศึกษาสำรวจและวิจัยอย่างกว้างขวางทั้งในกลุ่มนักวิชาการชาวไทย นักวิชาการชาวมลายู และนักวิชาการนานาชาติตั้งแต่ราวปี ค.ศ.1969 เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แนวทางการศึกษาโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นนำเสนอถึงประวัติศาสตร์ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไทยที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมของประเทศมาเลเซีย ในระยะเวลาต่อมาจึงมีการศึกษาที่กล่าวถึงอัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยที่อิงอยู่กับการใช้ภาษาไทยและพระพุทธศาสนา จนกระทั่งในช่วงหลังปี ค.ศ.2005 เป็นต้นมา เริ่มมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ความเป็นไทย (Thainess) ที่มาจากประเทศไทยในกลุ่มชาวมลายูเชื้อสายไทยอยู่บ้าง แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยใดที่อธิบายเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของชาวมลายูเชื้อสายไทยกับพัฒนาการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของชาติในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งยังไม่มีงานวิเคราะห์ถึงการประกอบสร้าง อัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทสังคมร่วมสมัย ซึ่งมีการสร้างความเป็นไทยผ่านการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมทั้งจากกิจกรรมที่องค์กรในประเทศไทยจัดขึ้นและผ่านสื่อใหม่ (New Media) ที่เผยแพร่ในระบบออนไลน์ ปัจจุบันต่างๆ เหล่านี้ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่มิติของภาษาไทยและพระพุทธศาสนาดังเช่นการศึกษาที่ผ่านมาเท่านั้น แต่ความเป็น “มาเลเซียเชื้อสายไทย” ยังมีการผสมผสานจากปัจจัยเงื่อนไขทางสังคมที่อยู่รอบตัวและแสดงออกอย่างเลื่อนไหลตามแต่บริบท สถานการณ์ และผู้คนที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมาเพื่อให้ตัวตนของตนเองชัดเจนขึ้นในฐานะที่เป็นพลเมืองกลุ่มหนึ่งที่ท่ามกลางสังคมหลากหลายเชื้อชาติของประเทศมาเลเซีย

บทความนี้มุ่งนำเสนอกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชาวมลายูเชื้อสายไทยในบริบทสังคมร่วมสมัย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ชาวมลายูเชื้อสายไทยเลือกรับและผสมผสานปัจจัยทางสังคมที่มีอยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นนโยบายชาติ และปฏิบัติการทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีเป้าหมายในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงมูลเหตุของความต้องการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชนกลุ่มอื่นของประเทศ และแตกต่างจากความเป็นคนไทยจากประเทศไทยผ่านแนวคิดพหุวัฒนธรรมที่คนกลุ่มนี้ยังคงสามารถดำรงความเป็นพลเมืองมาเลเซียได้อย่างมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับชนกลุ่มอื่นในบริบทสังคมร่วมสมัยของประเทศมาเลเซีย

บทความนี้พัฒนาขึ้นจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ที่อาศัยข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งจากเอกสาร บทความวิชาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้านประวัติศาสตร์ และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาวมลายูเชื้อสายไทยในช่วงอดีตจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลเอกสารของหน่วยงานภาครัฐในประเทศมาเลเซียโดยเฉพาะในประเด็นนโยบายของชาติและข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มของชาวมลายูเชื้อสายไทยเพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตร่วมสมัย พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามในชุมชนชาวมลายูเชื้อสายไทยรัฐเกอดะฮ์ ประเทศมาเลเซียในระหว่างปี ค.ศ.2018 – ค.ศ.2020 โดยเป็นการศึกษากับกลุ่มประชากรเป้าหมายที่มีระหว่าง 18 – 60 ปี กลุ่มผู้ศึกษาดังกล่าวเป็นชาวมลายูเชื้อสายไทยที่ประกอบอาชีพทั้งการทำงานในภาครัฐ การทำงานในภาคธุรกิจเอกชน ทำการเกษตรกรรม และการประกอบ

กิจการส่วนตัว ผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ที่เคยผ่านกระบวนการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยมาก่อน ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ได้เห็นถึงเหตุและปัจจัยในการประกอบสร้างอัตลักษณ์อย่างครบทุกมิติ การศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีมีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม และใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงมูลเหตุของการประกอบสร้างอัตลักษณ์และปฏิบัติการของภาษาและวัฒนธรรมด้วยแนวคิดพรมแดนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Boundaries) ในมิติของภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ความเชื่อและศาสนา วัฒนธรรมด้านการแสดง และสำนึกความเป็นชาตินิยม โดยอภิปรายผ่านมโนทัศน์สังคมร่วมสมัย (Contemporary Societies)

แนวคิดพรมแดนทางชาติพันธุ์กับการศึกษาสังคมร่วมสมัย

ด้วยลักษณะทางสังคมของประเทศมาเลเซียมีการแบ่งแยกเชื้อชาติของประชาชนออกเป็น 2 กลุ่มหลัก กล่าวคือ กลุ่มที่เป็นชนพื้นเมืองมลายู และกลุ่มที่ไม่ใช่ชาวมลายู [2] ส่งผลให้การแสดงออกถึงลักษณะทางวัฒนธรรมเชื้อชาติและศาสนา มีผลต่อการดำเนินชีวิต สถานะทางสังคม ตลอดจนถึงสิทธิและสถานะทางกฎหมายที่มีความแตกต่างกันในประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดพรมแดนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Boundaries) โดย Fredrik Barth มาอธิบายถึงความสำคัญของอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยและวิเคราะห์ย้อนไปถึงสาเหตุของการสร้าง กระบวนการสร้าง ตลอดจนถึงบทบาทของอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในสังคมประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้สาระสำคัญของแนวคิดพรมแดนทางชาติพันธุ์ของ Fredrik Barth คือ การมีวัฒนธรรมตลอดทั้งสำนึกร่วมเป็นพวกเดียวกัน (Self-ascription) ของประชากรกลุ่มหนึ่ง สามารถทำให้สมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในสังคมเดียวกันรับรู้และยอมรับว่าประชากรกลุ่มนั้นว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มตามที่ยืนยัน (Ascription by Others) ไปพร้อมกันด้วย ด้วยเหตุนี้แนวคิดพรมแดนทางชาติพันธุ์จึงเป็นกระบวนการที่มีสองด้านและไม่อาจแยกออกจากกันได้เหมือนเหรียญที่มีสองด้าน การตัดสินใจความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จึงอาศัยทั้งการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองจนเป็นที่ยอมรับในกลุ่มตนเอง อีกทั้งยังต้องทำให้บุคคลภายนอกกลุ่มยอมรับและรับทราบถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มตนอีกด้วย [3] ด้วยแนวคิดพรมแดนทางชาติพันธุ์นี้ “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” (Ethnic Identities) จะเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ได้โดยการรักษา “พรมแดนทางชาติพันธุ์” (Ethnic Boundaries) ซึ่งเป็นเส้นแบ่งกลุ่มหนึ่งออกจากอีกกลุ่มหนึ่ง โดยอาศัยพฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) เป็นตัวแบ่ง [4] เมื่อสมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่น การแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มจะเป็นเกณฑ์ในการกำหนดว่าใครเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือไม่ใช่ [5]

การอภิปรายเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในฐานะการเป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์ในบทความนี้จะเป็นการอภิปรายผ่านมโนทัศน์สังคมร่วมสมัย (Contemporary Societies) ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างผู้คนพื้นที่ สังคม และวัฒนธรรมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลที่มีกระบวนการเชื่อมโยงผ่านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตอย่างเป็นอิสระ ส่งผลให้ อัตลักษณ์และพรมแดนทางชาติพันธุ์ในสังคมร่วมสมัยไม่ได้หยุดนิ่ง สามารถเปลี่ยนแปลงและเลื่อนไหลไปได้ตามสถานการณ์เฉพาะหน้า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ บริบททางสังคม และอิทธิพลของสื่อใหม่ (New Media) ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าความเป็นสังคมร่วมสมัยมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นโลกาภิวัตน์ตามทีพัฒนา สุกฤษดิ์ กล่าวถึงว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความเชื่อมโยง ความใกล้ชิด และการเคลื่อนย้ายไหลเวียนของสิ่งต่าง ๆ ในโลกไม่ว่าจะเป็นทุน ผู้คน สินค้า ข้อมูลข่าวสาร ภาพ และเรื่องราวต่าง ๆ ข้ามพรมแดนของประเทศได้ราวกับไม่มีสิ่งใดกั้น อีกทั้งยังเกิดการปรับเปลี่ยนชีวิต

วัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่แต่ละแห่งให้มาบรรจบกันบนโลกของวัฒนธรรมที่ไหลเลื่อนเคลื่อนไหวตามความก้าวหน้าของเครือข่ายการสื่อสารที่เชื่อมต่อกันในโลกใบนี้ อีกทั้งมีความความใกล้ชิดกับอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) [6] ซึ่งเป็นประเด็นที่ใช้ศึกษาชาติพันธุ์ในปัจจุบันดังที่พิเชฐ สายพันธ์เสนอว่าภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่จะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวด้านพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) จนกลายเป็นวาทกรรมที่มีอำนาจในด้านการเมือง รวมทั้ง ส่งผลต่อนโยบายของผู้คนและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งยังทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเรื่องวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเสมอภาค และการให้เสรีภาพในการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ [7] โดยในบทความนี้จะนำเสนอให้เห็นว่าในบริบทสังคมร่วมสมัย การเกิดขึ้นของอัตลักษณ์ชาวมลายูเชื้อสายไทยมิได้หยุดนิ่งทั้งในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ และปฏิบัติการของภาษาและวัฒนธรรม หากแต่การเคลื่อนที่ของผู้คน สื่อ สินค้า ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของ อัตลักษณ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นพรหมแดนทางชาติพันธุ์ที่สำคัญให้แก่ชาวมลายูเชื้อสายไทยในการแสดงตัวตนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในประเทศมาเลเซีย

ชาวมลายูเชื้อสายไทยรัฐเกอดะฮ์

เกอดะฮ์⁴ (Kedah) เป็นชื่อรัฐแห่งหนึ่งทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย รัฐเกอดะฮ์มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ดังพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนมากมายืนยันให้เห็นว่าเกอดะฮ์ได้รับอิทธิพลทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพระพุทธศาสนาจากอินเดียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7 [8] จนกระทั่งในราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 ประมุขของรัฐเปลี่ยนมารับศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับรัฐมลายูในพื้นที่ใกล้เคียง [9] นอกจากนี้รัฐเกอดะฮ์เป็นรัฐมลายูที่มีความพิเศษแตกต่างจากรัฐมลายูอื่นอันเกิดจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างรัฐเกอดะฮ์กับอาณาจักรของกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไททั้งจากอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ผ่านการเจริญสัมพันธ์ไมตรีและการศึกสงคราม [8] จึงเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่า ความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวเป็นมูลเหตุที่ทำให้บรรพบุรุษของชาวมลายูเชื้อสายไทยเข้าตั้งถิ่นฐานในรัฐเกอดะฮ์ ทั้งด้วยเหตุผลด้านการ “เทครัว” จากสงคราม [10] และการอพยพมาหาพื้นที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ [11] จนกระทั่งผ่านเหตุการณ์ตามประวัติศาสตร์มาเลเซียทั้งการเป็นคนในบังคับอังกฤษและกลายเป็นพลเมืองประเทศมาเลเซียใช้ชีวิตอยู่ในประเทศมาเลเซียมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

รัฐเกอดะฮ์เป็นรัฐที่มีชาวมลายูเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุด กล่าวคือ มีชาวมลายูเชื้อสายไทยจำนวน 30,000 คน จากชาวมลายูเชื้อสายไทยจำนวนประมาณ 60,000 คนทั่วประเทศมาเลเซีย [12] ชาวมลายูเชื้อสายไทยนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท คนเหล่านี้มีความสามารถสื่อสารได้อย่างน้อย 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเกอดะฮ์ ภาษามลายูถิ่นเกอดะฮ์ ภาษามลายู ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาอังกฤษ [13] โดยมีภาษาไทยถิ่นเกอดะฮ์เป็นภาษาแม่หรือภาษาท้องถิ่นที่ใช้สื่อสารในชุมชน

ในด้านการประกอบอาชีพชาวมลายูเชื้อสายไทย จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ในอดีตชาวมลายูเชื้อสายไทยประกอบอาชีพในด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก อันเนื่องมาจากการที่ชาวมลายูเชื้อสายไทย

⁴ แต่เดิมมีวิธีการเขียนชื่อรัฐแห่งนี้แตกต่างกัน ได้แก่ เคดาห์ เคดะห์ เกดะ เกดะห์ แต่ในบทความนี้ใช้หลักเกณฑ์การทับศัพท์ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง “หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาเยอรมัน สเปน ญี่ปุ่น และมลายู” ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนพิเศษ 68 ง กำหนดให้เขียนทับศัพท์ชื่อรัฐ Kedah ว่า “เกอดะฮ์” เพื่อให้ตรงกับกรออกเสียงในภาษามลายู

ตั้งถิ่นฐานในรัฐเกอดะฮ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางการเกษตรกรรมที่สำคัญของปะเทศมาเลเซีย ในระยะเวลาต่อมา ปะเทศมาเลเซียมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยประสบปัญหาเรื่องสิทธิในการถือครองที่ดิน ทำให้บางส่วนยังคงทำอาชีพด้าน การเกษตรกรรมในพื้นที่ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งโยกย้ายไปทำงานในเขตเศรษฐกิจของปะเทศมาเลเซีย [14] เช่น เมืองหลวงของปะเทศมาเลเซีย รัฐปีนัง รัฐโจฮอร์ เกาะลังกาวิ เกินดิง ไฮแลนด์ (Genting Highland) เป็นต้น สอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามที่พบว่า ในปัจจุบันชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่รัฐเกอดะฮ์น้อยลง โดยเมื่อจบการศึกษาแล้วมักจะเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่และประกอบอาชีพที่หลากหลายตามความรู้ความสามารถ อาทิ รับราชการ พนักงานภาคธุรกิจเอกชน งานภาคการท่องเที่ยว ธุรกิจส่วนตัว

ความเป็นไทยที่สับสนสู่การสร้างตัวตนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย

เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2020 Jannice Nita ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยรัฐเกอดะฮ์ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอสั้นระยะเวลา 1 นาทีครึ่งกล่าวถึง 3 คำถามที่ผู้คนมักจะถามชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอยู่เสมอประกอบไปด้วย

1. เธอพูดภาษาไทยเก่ง นี่เป็นคนประเทศไทยใช่ไหม? พ่อหรือแม่เธอที่เป็นคนฝั่งไหน? (You pandai cakap Thai ni orang Thailand kan? Mak ke ayah yang belah sana?)

2. เอ๊ะ เธอสวยจัง คนประเทศไทยใช่ไหม? มาจากเมืองไหนล่ะ? กรุงเทพฯ นราธิวาส โกลก สงขลา? (Eh cantik la you ni. Orang Thailand ni kan? Thailand asal mana? Bangkok Narathiwat, Golok, Songkhla?)

3. เอ๊ะ พูดภาษามาเลเซียเก่งจัง เธออยู่มาเลเซียนานแค่ไหนแล้ว? แล้ววันหยุดเธอไม่กลับประเทศไทยหรือ? “Eh pandai la cakap Bahasa Melayu. Dah berapa lama you tinggal kat Malaysia ni? Cuti tak baik Thailand ke?” [15]

คลิปวิดีโอดังกล่าวถูกรับชมกว่า 53,000 ครั้ง และมีการแบ่งปัน (Shares) ต่อจากต้นทางถึง 92 ครั้งใน Facebook กลุ่มชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยทั่วประเทศมาเลเซีย แม้ว่าคลิปวิดีโอดังกล่าวจะถูกเผยแพร่ครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2020 แต่คำถามทั้งสามข้อเป็นสิ่งที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมักถูกถามจากชาวมาเลเซียกลุ่มอื่น ๆ อยู่เสมอ สะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมปะเทศมาเลเซียยังมีการรับรู้เรื่องตัวตนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยไม่มากนัก อีกทั้งชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยยังถูกผลักออกจากการเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพลเมืองมาเลเซีย ด้วยเหตุจากภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลัก

การที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยนับถือพระพุทธศาสนาและมีความสามารถในการใช้ภาษาไทย เช่นเดียวกับประชากรในประเทศไทย ส่งผลให้คนโดยทั่วไปในสังคมมาเลเซียมีความเข้าใจผิดคิดว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยคือคนจากปะเทศไทย ที่อาจจะเป็แรงงานอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้ไม่ใช่อพลเมืองของปะเทศมาเลเซียที่มีมาแต่เดิม อย่างไรก็ตามในทางกฎหมายมาเลเซียมีความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดให้ระบุเชื้อชาติของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในทะเบียนราษฎรว่าเป็น Siam หรือ สยาม เพื่อแบ่งแยกกลุ่มคนมาเลเซียเชื้อสายไทยที่เป็นพลเมืองปะเทศมาเลเซียกับกลุ่มผู้อพยพจากปะเทศไทย M. Seenam (Personal Communication, January 16, 2020) แต่แนวทางนี้ก็ไม่ได้ช่วยให้ความสับสนในชีวิตประจำวันดังกล่าวน้อยลง ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้ชีวิตประจำวันชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีชื่อที่ถูกเรียกและชื่อที่ใช้เรียก

ตัวเองสลับกันไปมาระหว่าง “สยาม” หรือ “Siam” และคำว่า “ไทย” หรือ “Thai” อยู่เสมอ โดยขึ้นอยู่กับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งพบว่าหากเป็นการสื่อสารอย่างเป็นทางการ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยก็จะเรียกตนเองว่า “สยาม” ตามชื่อเรียก “Siam” ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายและเอกสารราชการของมาเลเซีย แต่หากเป็นการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการโดยใช้ภาษาไทยท้องถิ่น ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยจะเรียกตนเองว่า “ไทย” [13] และเรียกคนไทยในประเทศไทยว่า “Orang Thailand” หรือ “คนเมืองไทย” เพื่อสร้างความแตกต่าง

นอกจากนี้ ในมิติทางประวัติศาสตร์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในเอกสารทางวิชาการได้กล่าวถึงการอพยพของกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทเข้ามาตั้งถิ่นฐานในรัฐเกอดะฮ์หลายระลอกนับตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7 [8] เป็นต้นมาซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนการขีดเส้นพรมแดนตามสนธิสัญญากรุงเทพ (Bangkok Treaty) ในปี ค.ศ.1909 ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ไม่ได้ถูกบรรจุในการเรียนประวัติศาสตร์กระแสหลักของประเทศมาเลเซีย ยิ่งไปกว่านั้น การนับถือพระพุทธศาสนาและการสื่อสารด้วยภาษาไทยในชีวิตประจำวันดังที่นำเสนอไปข้างต้น ก็ยังทำให้ตัวตนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในสังคมประเทศมาเลเซียไม่ปรากฏชัดมากนัก ในประเด็นดังกล่าว Keiko Kuroda มองว่า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตัวตนและอัตลักษณ์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีความผันผวนและไม่ชัดเจน อีกทั้งเส้นพรมแดนของรัฐสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในยุคหลังทำให้การโยกย้ายและการแพร่กระจายของสิ่งของและผู้คนระหว่างรัฐทั้งสองมีความคลุมเครือ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างความเป็นชาติที่ประชากรจำเป็นต้องสร้างอัตลักษณ์ของตนเองให้มีความชัดเจนมากขึ้น [11] เพื่อช่วยอ้างอิงตนเองในฐานะพลเมืองของชาติ

ในประเด็นของอัตลักษณ์ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย Irving Chan Johnson กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnocultural Identity) ของชาวไทยเกอลันตัน (Kelantanese Thai) ซึ่งเป็นชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอีกกลุ่มหนึ่งว่าชาวไทยเกอลันตันมีสถานะเป็นผู้ปฏิบัติการเชิงรุกในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยต่อรอง (Negotiating) และตอบโต้ (Dialoging) กับสิ่งที่มองไม่เห็นไปพร้อมกับการตีความประวัติศาสตร์และการรวมกลุ่มเข้าด้วยกัน นำไปสู่การสร้างความเป็นรูปธรรมในชาติ และทำให้ผู้คนมีความเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมและส่งผลไปยังการรับรู้ในชีวิตประจำวันของพวกเขา และสร้างประสบการณ์กับวาทกรรมที่พวกเขาสร้างขึ้น [16] ซึ่งในบริบทของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐเกอดะฮ์ก็เป็นไปแนวทางเดียวกัน คือมีความจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติการสร้างอัตลักษณ์ด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์สำหรับแสดงตัวตนในฐานะส่วนหนึ่งของพลเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้ อยู่ภายใต้หลักการทางกฎหมายและนโยบายของประเทศมาเลเซีย รวมทั้งการเลือกสรรและผสมผสานปัจจัยเงื่อนไขทางสังคมที่อยู่ในวิถีชีวิต ดังที่จะอภิปรายในลำดับต่อไป

กฎหมายและนโยบายของรัฐกับภาษาและวัฒนธรรมชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย

กฎหมาย นโยบาย และกิจกรรมแห่งชาติของประเทศมาเลเซียรวมทั้งนโยบายในระดับภูมิภาคเป็นส่วนสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญมาเลเซีย ฉบับปี ค.ศ.1957 ที่เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องด้วยเป็นกฎหมายสูงสุดของชาติและมีอิทธิพลต่อการกำหนดกฎหมายย่อย นโยบาย และกิจกรรมแห่งชาติซึ่งจะต้องไม่ขัดกับข้อกำหนดตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญมาเลเซียมาตรา 152 (1) กล่าวว่า ภาษาประจำชาติคือภาษามลายู เป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน แต่ก็ยังสนับสนุนให้มีการใช้และการจัดการศึกษาภาษาอื่น ๆ ของชุมชนในประเทศมาเลเซียได้จากรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวส่งอิทธิพลต่อพระราชบัญญัติภาษาแห่งชาติ (Akta Bahasa Kebangsaan) ในปี ค.ศ.1967 ประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการเพียงภาษาเดียว อีกทั้งเป็นภาษาหลักในการจัดการศึกษา [17] จึงทำให้นโยบายการศึกษาของมาเลเซียตั้งแต่หลังได้รับเอกราชมาจนถึงปัจจุบันให้ความสำคัญของภาษามลายูในฐานะของภาษาประจำชาติ อีกทั้งยังเป็นภาษาที่รัฐบาลมุ่งหวังว่าจะช่วยสร้างความเป็นเอกภาพให้กับคนในชาติ นโยบายดังกล่าวส่งผลให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยต้องเรียนภาษามลายูในระบบการศึกษาและมีทักษะการสื่อสารภาษามลายูเป็นอย่างดี

ในปี ค.ศ.1969 เกิดการจลาจลทางเชื้อชาติขึ้นในประเทศมาเลเซีย โดยมีสาเหตุจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงได้ประกาศ “นโยบายเศรษฐกิจใหม่” (New Economic Policy : NEP) เพื่อใช้แก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ การลดความยากจน และการปรับโครงสร้างทางสังคม จากนโยบายเศรษฐกิจใหม่ส่งผลให้รัฐเกิดยะเป็นพื้นที่เป้าหมายสำคัญของการพัฒนา ทำให้เกิดสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นโรงเรียนและมหาวิทยาลัยหลายแห่ง อีกทั้งทำให้เกิดการกระจายความเป็นเมืองให้เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่เมืองอาลอร์เซตาร์ (Alor Setar) และเมืองซิงเปตานิ (Sungai Petani) [18] การเกิดขึ้นของนโยบายดังกล่าวส่งผลให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยมีโอกาสด้านการศึกษามากขึ้นและเคลื่อนย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่รัฐเกดะฮ์ไปยังพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศมาเลเซีย

ต่อมาในปี ค.ศ. 1971 รัฐบาลมาเลเซียประกาศใช้ “นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ” (Dasar Kebudayaan Kebangsaan) ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ว่าวัฒนธรรมแห่งชาติคือวัฒนธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมที่พูดภาษาในตระกูล ออสโตรนีเซียน (Austronesians) และนับถือศาสนาอิสลาม แต่ถึงกระนั้นวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นในประเทศมาเลเซียสามารถเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแห่งชาติได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นจะต้องไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ หลักการ Rukun Negara⁵ ผลประโยชน์ของชาติ และศาสนาอิสลาม [20] ด้วยแนวนโยบายนี้ ทำให้วัฒนธรรมของชาวมลายูเชื้อสายไทยกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแห่งชาติได้โดยอ้อมยิ่งเข้ากับการเป็นวัฒนธรรมอื่นที่มีอยู่ในประเทศ ชาวมลายูเชื้อสายไทยจึงสามารถแสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเสรี ดังเห็นได้จากการมีพื้นที่บอกเล่าเรื่องราวของชาวมลายูเชื้อสายไทยในพิพิธภัณฑ์ทั้งในระดับรัฐและระดับชาติ

หลังจากที่สิ้นสุดนโยบายเศรษฐกิจใหม่ (NEP) ในปี ค.ศ.1990 รัฐบาลมาเลเซียได้ริเริ่มแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศเรียกว่า “วิสัยทัศน์ 2020” (Wawasan 2020) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว อีกทั้งยังมีเป้าหมายในการสร้างเอกภาพและการปรองดองระหว่างเชื้อชาติในสังคมประเทศมาเลเซีย ควบคู่ไปกับการสร้างคุณธรรมในสังคม ความมั่นคงทางการเมือง และการสร้างความภาคภูมิใจในชาติ [21] จนกระทั่งต่อมาในปี ค.ศ.2009 เกิดนโยบาย 1Malaysia ในรัฐบาลของนายนาจิบ ราซัค (Najib razak) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมและเน้นความเป็นเอกภาพท่ามกลางความหลากหลายของเชื้อชาติและชาติพันธุ์ในประเทศมาเลเซีย โดยเชื่อว่า การเคารพและให้เกียรติในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน

⁵ Rukun Negara คือ หลักยึดถือของพลเมืองมาเลเซียเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นในชาติมี 5 ประการ ได้แก่ การเชื่อในพระเจ้า การจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และประเทศชาติ การยึดถืออำนาจสูงสุดของรัฐธรรมนูญ การเคารพกฎหมาย และการปฏิบัติตามธรรมเนียมและจริยธรรม [19]

เป็นกุญแจสำคัญที่จะสร้างเอกภาพทางสังคมได้อย่างแท้จริง [22]

เป็นที่ชัดเจนว่าจากนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติมาเลเซียที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ.1971 ที่เปิดโอกาสให้วัฒนธรรมอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากวัฒนธรรมมาเลย์และศาสนาอิสลามสามารถเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแห่งชาติได้ ร่วมกับการเกิดขึ้นของวิสัยทัศน์ 2020 และ 1Malaysia ที่มุ่งเน้นการสร้างเอกภาพท่ามกลางความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยนอกจากจะสามารถแสดงความเป็นตัวตนทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของตนเองได้แล้ว ยังสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของตนเองได้โดยทั่วไป ดังเห็นได้จาก ในปี ค.ศ.1984 ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาและภาษาไทยวัดบุญญาราม รัฐเกอดะฮ์ จัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยและธรรมศึกษาตามแนวทางกรมศาสนาของประเทศไทย จนต่อมาในปี ค.ศ.1999 มีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยตามบริบทของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยโดยการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายทั้งฝั่งประเทศมาเลเซียและประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันหลักสูตรดังกล่าวได้เผยแพร่ไปยังศูนย์การเรียนรู้ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยทั่วประเทศ และมีการจัดสอบวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เป็นประจำทุกปี [23] ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับ 3 ของหลักสูตรดังกล่าวสามารถเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ในรายวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศไทย [13]

นอกเหนือจากกฎหมายและนโยบายภายในประเทศมาเลเซียแล้ว นโยบายในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ.2015 ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมไทยเริ่มแพร่หลายในชุมชนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างองค์กรในประเทศมาเลเซียและสถาบันทางการศึกษาจากประเทศไทยอย่างแพร่หลาย ซึ่งมีทั้งการจัดค่ายวัฒนธรรมไทยในชุมชนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในประเทศมาเลเซียและการจัดทัศนศึกษาเพื่อเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยในประเทศไทยด้วย [13] เยาวชนคนรุ่นใหม่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐเกอดะฮ์และพื้นที่อื่น ๆ จึงมีโอกาสได้เรียนรู้ความเป็นไทยตามแบบประเทศไทยจากกิจกรรมเหล่านี้ และเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในเวลาต่อมา

ปัจจัยทางสังคมกับการสร้างอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทย

ด้วยสถานะพลเมืองของประเทศมาเลเซียทำให้อัตลักษณ์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทร่วมสมัยเกิดขึ้นจากการประกอบสร้างด้วยปัจจัยทางสังคม 3 ประการ ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรมเดิม นโยบายและกฎหมายของประเทศมาเลเซีย และพฤติกรรมการเรียนรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทุนทางวัฒนธรรม

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นแตกต่างกับชาวมาเลเซียเชื้อสายอื่น ๆ ในสังคมประเทศมาเลเซีย ประเด็นทางวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงในการศึกษาทางวิชาการหลายชิ้น ดังเช่นการศึกษาของ คำนวน นวลสนอง [23] Mohamed Yusoff Ismail และ Kobkua Suwannathat-pian [25] สมชาติ ศรีรักษา [26] นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต [27] สุภาสมเมต ยุนยะสิทธิ์ [14] พรชัย นาคสีทอง [28] ทศนาวดี แก้วสนิท [29] ต่างมีผลการศึกษาโดยสรุปว่า วัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอยู่ภายใต้มิติ 2 ประการ ได้แก่ มิติด้านความเชื่อ อันหมายถึงการนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทควบคู่กับ

ความเชื่อท้องถิ่น เป็นต้นว่า การนับถือวิญญาณบรรพบุรุษหรือที่เรียกกันว่า ครูหมอตายาย รวมทั้งความเชื่อทางไสยศาสตร์ และมิติทางด้านภาษาซึ่งหมายรวมถึงภาษาไทยถิ่นเกอดะฮ์และภาษาไทยมาตรฐานตามแบบภาษาราชการของประเทศไทย [14, 24-27, 28-29] ทูตทางวัฒนธรรมเดิมของชาวมลายูเชื้อสายไทยดังกล่าวจัดเป็นปัจจัยตั้งต้นซึ่งเป็นพรหมแดนทางชาติพันธุ์ของชาวมลายูเชื้อสายไทยที่มีมาแต่เดิม อย่างไรก็ตาม ในปฏิบัติการจริงในสังคมประเทศมาเลเซีย ภาษาไทยและพระพุทธศาสนาแม้จะว่า จะเป็นพรหมแดนทางชาติพันธุ์ที่สามารถแบ่งแยกชาวมลายูเชื้อสายไทยกับชาวมลายูเชื้อสายอื่น ๆ ในประเทศมาเลเซียได้แต่ก็ยังสร้างความสับสนในการรับรู้เนื่องจากมีความทับซ้อนจากความเป็นไทยในประเทศไทย ชาวมลายูเชื้อสายไทยจึงจำเป็นต้องนำปัจจัยเงื่อนไขอื่น ๆ ทางสังคมมาร่วมประกอบสร้าง ดังที่จะกล่าวในลำดับถัดไป

2. นโยบายและกฎหมายของประเทศมาเลเซีย

ด้วยสถานะของการเป็นพลเมืองประเทศมาเลเซีย ทำให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยต้องอยู่ภายใต้กรอบทางด้านกฎหมายและนโยบายของประเทศมาเลเซีย จากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าชาวมลายูเชื้อสายไทยมีสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คนเหล่านี้ในปัจจุบันจึงมีความรู้และทักษะในการสื่อสารภาษามลายู ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ ที่มีอยู่ในระบบการศึกษาของประเทศมาเลเซียได้ อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์นโยบายและกฎหมายของประเทศมาเลเซียที่เกี่ยวข้องกับภาษา วัฒนธรรม และระบบการศึกษาทำให้ได้ข้อสรุปว่า กฎหมายและนโยบายของประเทศมาเลเซียโดยทั่วไปแล้วให้ความสำคัญกับศาสนาอิสลามในฐานะศาสนาประจำชาติและภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาแห่งเอกภาพของชาติและภาษาประจำชาติ แต่ในขณะเดียวกันไม่ได้กีดกันภาษา วัฒนธรรม และศาสนาอื่น หากแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของหลักการแห่งชาติ Rukun Negara และไม่ขัดกับหลักการทางศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้หลักการทางกฎหมายและนโยบายของประเทศมาเลเซียจึงเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชาวมลายูเชื้อสายไทย

3. ปฏิบัติการเรียนรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมไทย

ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยเป็นผลมาจากนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมาเลเซียหลังปี ค.ศ.2009 นโยบายการเปิดประชาคมอาเซียน ค.ศ.2015 รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ทำให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยมีโอกาสดูแลเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยที่กว้างขวางมากกว่าความเป็นไทยจากทุนวัฒนธรรมเดิมซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการเรียนรู้ภาษาไทยและพระพุทธศาสนาจากในชุมชนอยู่ก่อนแล้ว อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนามพบว่า ชาวมลายูเชื้อสายไทยได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยจากองค์กรในประเทศไทยที่มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับชาวมลายูเชื้อสายไทยในพื้นที่ รวมทั้งยังมีการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยจากประเทศไทยผ่านสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้กันโดยทั่วไป เป็นต้นว่า การฝึกฝนทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยจากการติดตามข่าวสารของประเทศไทย รวมทั้งการใช้ภาษาไทยในสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้สื่อสารระหว่างกันเป็นประจำ อีกทั้ง ยังศึกษาค้นคว้าความรู้เรื่องราวทางวัฒนธรรมที่ตนเองสนใจเพิ่มเติมในเว็บไซต์จากประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องธรรมะทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ไทย ประเพณีของไทย เป็นต้น นอกจากนี้ในการศึกษาภาคสนามยังพบกรณีศึกษาหนึ่งในการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยผ่านสื่อใหม่ที่น่าสนใจ กล่าวคือ การที่ชาวมลายูเชื้อสายไทยบ้านลำปำ รัฐเกอดะฮ์เรียนรู้และฝึกฝนการรำโนราด้วยตนเองโดยใช้คลิปวิดีโอของโนราชื่อดังในประเทศไทยที่นำไปเผยแพร่ใน Youtube เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ จนกระทั่งสามารถรวมกลุ่มเป็นคณะโนราออกแสดงในกิจกรรมสำคัญของชุมชนชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐเกอดะฮ์ได้ [13]

อย่างไรก็ตาม Irving Chan Johnson ได้นำเสนอเรื่องการรับสื่อจากประเทศไทยในกลุ่มของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยรัฐเกอลันตันในปี ค.ศ. 2005 และมีข้อสรุปว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยนิยมรับสื่อจากประเทศไทยในรูปแบบวิทยุและโทรทัศน์กันโดยทั่วไป ทั้งที่สื่อจากในประเทศไทยเป็นการนำเสนอภาพความเป็นไทยแบบกรุงเทพฯ และมีอุดมการณ์เบื้องหลังในการสร้างความเป็นไทยผ่านประวัติศาสตร์ชาติไทยและวัฒนธรรมแห่งชาติไทย ซึ่งมีความแตกต่างกับความเป็นท้องถิ่นของรัฐเกอลันตันในประเทศมาเลเซีย พื้นที่ของการสร้างความเป็นไทย (Thainess) จึงไม่จำกัดอยู่ที่เส้นแบ่งพรมแดนของรัฐชาติแต่ขยายออกไปได้ไกลกว่านั้น [16] จากข้อค้นพบในการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความเป็นไทยจากสื่อของประเทศไทยมีส่วนในการสร้างสำนึกความเป็นไทยให้กับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยได้ แต่ในกรณีของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยรัฐเกอดะฮ์ในปัจจุบันพบว่า มีการรับสื่อจากประเทศไทยที่กว้างขวางมากขึ้น กล่าวคือ ไม่ได้รับสื่อเฉพาะแค่เพียงวิทยุและโทรทัศน์จากประเทศไทยเท่านั้น แต่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยยังรับสื่อใหม่ (New Media) จากประเทศไทยเพิ่มเติมผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้การไหลเวียนของสารเป็นไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น และผู้รับสื่อก็มีอำนาจในการเลือกรับเฉพาะสื่อที่ตนเองสนใจ ส่งผลให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยรุ่นใหม่สามารถเลือกรับวัฒนธรรมจากประเทศไทยที่ตนต้องการจากสื่อในระบบอินเทอร์เน็ตมาผสมผสานจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างเสรี

จากปัจจัยทางสังคมทั้ง 3 ประการข้างต้น นำมาสู่การประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วมสมัยของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยซึ่งเกิดขึ้นจากพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมเดิมในมิติด้านภาษาไทยและการนับถือพระพุทธศาสนาควบคู่กับความเชื่อท้องถิ่นของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย โดยจำกัดกรอบให้อยู่ภายใต้หลักการกฎหมายและนโยบายของประเทศมาเลเซียผสมผสานกับการเลือกรับวัฒนธรรมไทยที่ได้รับจากปฏิบัติการเรียนรู้ทางภาษาและวัฒนธรรม ทั้งจากที่หน่วยงานในประเทศไทยมาจัดการเรียนรู้ให้และการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อที่มีอยู่รอบตัว ด้วยเหตุนี้อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะเฉพาะที่สามารถบ่งชี้ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในกลุ่มชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยด้วยกัน รวมทั้งคนกลุ่มอื่นในสังคมประเทศมาเลเซียตลอดจนสังคมในวงกว้าง อัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยที่เกิดขึ้นจึงทำหน้าที่เป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในสังคม เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะตัวดังจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

อัตลักษณ์ร่วมสมัยของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย

เนื่องจากการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันกับการนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทเป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยได้เป็นอย่างดี ดังเช่นผลการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมามีได้กล่าวไว้แล้ว แต่ทว่าจากการประกอบสร้างอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทร่วมสมัยอันเกิดจากทุนทางวัฒนธรรม กฎหมายและนโยบายของประเทศมาเลเซียผสมผสานกับการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทำให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ที่แสดงถึงตัวตนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในฐานะพลเมืองของประเทศมาเลเซียได้ดีขึ้น อัตลักษณ์ดังกล่าว แสดงออกได้ในหลายด้าน ทั้งด้านการใช้ภาษา ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านศิลปะการแสดง และด้านสำนึกการเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซีย

อัตลักษณ์ในด้านการใช้ภาษาพบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีการใช้ภาษาพูดที่หลากหลายในชีวิต

ประจำวันซึ่งสัมพันธ์กับบริบทสังคมวัฒนธรรมของมาเลเซีย จากการศึกษาพบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยใช้ภาษาพูดเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันอย่างน้อย 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเกาะดะฮ์ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นเกาะดะฮ์ ภาษามาลาเซีย และภาษาอังกฤษ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยใช้ภาษาต่าง ๆ เหล่านี้สลับกันไปตามแต่เรื่องราว แวดวง และสถานการณ์ที่ใช้สื่อสาร ยิ่งไปกว่านั้นหากมองอัตลักษณ์ด้านภาษาครอบคลุมไปถึงเรื่องภาษาเขียน จะพบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีวิธีการเขียนแบบ “ภาษาไทยอักษรโรมันตามอักขระวิธีภาษามาลาเซีย” ซึ่งเป็นวิธีการเขียนภาษาไทยที่มีลักษณะเฉพาะตัวและมีใช้ในกลุ่มชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเท่านั้น [13] การเกิดขึ้นของการเขียนภาษาไทยด้วยอักษรโรมันตามอักขระวิธีภาษามาลาเซียนี้ เป็นผลมาจากการที่รัฐธรรมนูญมาเลเซียกำหนดให้อักษรโรมันใช้เขียนภาษามาลาเซียในฐานะภาษาราชการ อักษรโรมันจึงถูกใช้ในระบบการศึกษาในการเขียนภาษามาลาเซียและภาษาอังกฤษ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยจึงมีความคุ้นเคยในการใช้อักษรโรมัน จึงนำอักษรโรมันและอักขรวิธีแบบภาษามาลาเซียมาใช้เขียนภาษาไทย ดังเช่น การใช้ตัวอักษรโรมัน /C/ แทนเสียง /จ/ ตามการออกเสียงในภาษาไทย เช่น Ceb cai (เจ็บใจ) เป็นต้น

ในส่วนของการนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทและความเชื่อท้องถิ่นซึ่งถือว่า เป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยที่แสดงถึงพรมแดนทางชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี แต่จากการเก็บข้อมูลกับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยรุ่นใหม่พบว่า ในวงสนทนาประเด็นเรื่องความเชื่อ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิญญาณร้ายในศาสนาอิสลามเป็นเรื่องเล่าสู่กันฟังร่วมด้วย ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความเชื่อเรื่องวิญญาณในศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของมาเลเซียที่ผสมผสานกับความเชื่อที่มีอยู่เดิมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ร่วมสมัยได้ในอีกมิติหนึ่ง

นอกจากนี้ในด้านการแสดงทางวัฒนธรรม (Cultural Performance) ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในหลายชุมชนยึดถือการแสดงโนราและการแสดงกลองยาวว่าเป็นอัตลักษณ์แสดงความเป็นตัวตนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยที่โดดเด่นในสังคมมาเลเซีย โดยที่การแสดงโนราเป็นการแสดงในเชิงพิธีกรรมแบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอยู่แล้ว ส่วนการแสดงกลองยาวนั้น จากการศึกษาของ Chayuti Tassanawongwara และ Hanafi Hussin ได้นำเสนอว่าเป็นการรับเอาการแสดงแบบประเทศไทยมาเรียนรู้และปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมาเป็นระยะเวลานาน จนกระทั่งมีความนิยมในการแสดงกลองยาวอย่างกว้างขวางในชุมชนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย [30] ซึ่งในการศึกษาภาคสนามยังคงพบว่า มีการแสดงกลองยาวในกิจกรรมชุมชนชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอยู่เสมอ ทั้งในงานเทศกาลของชุมชน เป็นต้นว่า งานอุปสมบทประจำปีช่วงก่อนวันเข้าพรรษา รวมทั้งการต้อนรับบุคคลสำคัญที่มีความต่างทางวัฒนธรรมก็จะต้องมีกลองยาวเป็นหนึ่งในขบวนต้อนรับเสมอ อีกทั้งยังพบว่า ในการจัดกิจกรรมระดับรัฐเกาะดะฮ์ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยใช้การแสดงกลองยาวเพื่อเข้าร่วมกับการแสดงกลองของกลุ่มชนอื่น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศมาเลเซีย M. Seenam (Personal Communication, January 16, 2020) อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลังการประกาศนโยบายเปิดประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ.2015 ส่งผลให้หน่วยงานและองค์กรจากในประเทศไทยเข้ามาจัดกิจกรรมค่ายวัฒนธรรมสอนศิลปะการแสดงประเภทระบำรำฟ้อนตามแบบแผนนาฏศิลป์ของประเทศไทยให้กับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยรุ่นใหม่มากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเริ่มมีการนำชุดการแสดงจากที่ได้เรียนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตน เป็นต้นว่าเริ่มมีการใช้รำเช้งแบบภาคอีสานของประเทศไทยในการแสดงเปิดงานของ

รัฐบาลท้องถิ่น เป็นต้น

ส่วนสำคัญที่สุดของอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยที่เป็นตัวแบ่งชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยออกจากความเป็นไทยในประเทศไทยก็คือสำนึกในการเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซียอันเป็นผลมาจากนโยบายการศึกษาตามระบบของรัฐบาลมาเลเซีย ส่งผลให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีความภาคภูมิใจในการเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซียเป็นอย่างมากดังเห็นได้จากการให้ความสำคัญกับวันเอกราชมาเลเซีย (Hari Merdeka) ในช่วงเดือนสิงหาคม ซึ่งพบว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีการเฉลิมฉลองกันอย่างอีกเฝือและสนุกสนานในหลายระดับทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับกลุ่มเชื้อชาติ ระดับรัฐ และระดับประเทศ นอกจากนี้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยยังมีข้อปฏิบัติเล็ก ๆ น้อย ๆ บางประการเนื่องในวันเอกราชที่สะท้อนถึงความเป็นชาตินิยมมาเลเซียอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การแต่งกายด้วยลวดลายธงชาติหรือสีสันทองธงชาติมาเลเซีย (สีแดง สีขาว สีเหลือง สีน้ำเงิน) การประดับตกแต่งสถานที่สำคัญและบ้านเรือนด้วยธงชาติมาเลเซีย ซึ่งถ้าหากคนใดละเลยในข้อปฏิบัติดังกล่าว ก็จะถูกตีตราว่า “ทำตัวเหมือนคนไม่ได้เรียนหนังสือ” [13]

จะเห็นได้ว่าในบริบทสังคมร่วมสมัยของประเทศมาเลเซีย อัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยไม่ได้จำกัดอยู่แค่การนับถือพระพุทธศาสนาและการสื่อสารภาษาไทยแค่เพียงเท่านั้น แม้ว่าการนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทจะยังคงเป็นตัวแบ่งที่สำคัญ แต่อัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทร่วมสมัยในด้านภาษานั้นขยายจากภาษาไทยสู่การสื่อสารได้หลายภาษาในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการศึกษาและบริบททางสังคมของประเทศ อีกทั้งยังมีส่วนสำนึกความเป็นพลเมืองของมาเลเซียเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติ ในขณะที่ในด้านศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรม นอกจากโนราที่เป็นการแสดงแบบดั้งเดิมในพื้นที่แล้ว การแสดงประเภทระบำ รำ ฟ้อน รวมทั้งเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายแบบไทยต่าง ๆ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยได้เลือกรับจากการเรียนรู้จากองค์กรในประเทศไทยและสื่อใหม่จากอินเทอร์เน็ตมาผสมผสานและนำเสนอในฐานะส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของตนเอง แต่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยก็ยังจะสามารถระบุชัดได้ว่าสิ่งนี้รับมาจากประเทศไทย ดังเช่นที่ครูสอนภาษาไทยในรัฐเกอดะฮ์ได้ให้สัมภาษณ์นักข่าวออนไลน์ Malaysia Aktif ในเรื่องการแสดงกลองยาวของชุมชนว่า

“การแสดงนี้มีพื้นเพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยยังคงนำมาใช้ในชุมชนรวมทั้งใช้ในการเฉลิมฉลองเดือนแห่งวันชาติด้วย” [31]

ปฏิบัติการของอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทสังคมร่วมสมัย

เนื่องจากพรมแดนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Boundaries) เป็นกระบวนการที่มีสองด้านซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเป็นพวกเดียวกัน (Self-ascription) ในกลุ่มของตนเองควบคู่กับการยอมรับของสมาชิกกลุ่มอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน (Ascription by Others) ในกรณีของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ซึ่งแต่เดิมนั้นแม้ว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยจะมีสำนึกร่วมในการเป็นชนกลุ่มเดียวกันโดยอาศัยภาษาไทยและพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มอื่นในสังคมประเทศมาเลเซียยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย ทั้งที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีสถานะเป็นพลเมืองตามกฎหมาย แต่เนื่องด้วยการสื่อสารภาษาไทยและการนับถือพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของชาวมาเลเซียทั่วไปเป็นภาพตัวแทนของความเป็นประเทศไทย จึงทำให้เกิดการเหมารวมว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยคือคนจากประเทศไทยที่มาอาศัยอยู่ในแผ่นดินมาเลเซีย ด้วยเหตุนี้ในสังคมร่วมสมัยของประเทศมาเลเซีย ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยจึงจำเป็นต้องสร้างอัตลักษณ์

ขึ้นมาใหม่ดังที่อภิปรายไว้ข้างต้นเพื่อให้พรมแดนทางชาติพันธุ์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเด่นชัดมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้ตัวตนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยชัดเจนขึ้นแล้วยังเป็นการเสริมการสร้างความเป็นปึกแผ่นจิตใจในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเชื้อชาติที่หลากหลายในสังคมประเทศมาเลเซียซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของประเทศมาเลเซียในปัจจุบันอีกด้วย

หน้าที่หลักของอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในบริบทร่วมสมัยคือการทำให้ตัวตนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยชัดเจนมากขึ้น นำไปสู่การจำแนกความแตกต่างของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยจากกลุ่มเชื้อชาติอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมประเทศมาเลเซีย อัตลักษณ์ดังกล่าวช่วยสร้างการรับรู้ถึงการเป็นพลเมืองมาเลเซียที่นับถือพระพุทธศาสนาและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารซึ่งเมื่อผนวกเข้ากับการมีสำนึกชาตินิยมมาเลเซีย รวมทั้งการมีทักษะการสื่อสารได้หลายภาษาในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษามลายูได้อย่างคล่องแคล่ว สิ่งเหล่านี้จัดเป็นพฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) สำคัญที่ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยกลายเป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์ที่ทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยสามารถอ้างอิงตัวตนในการเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองมาเลเซียได้อย่างชัดเจน พร้อมกับการแยกชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยแยกออกจากการเป็นคนไทยในประเทศไทยอย่างเด่นชัด ทั้งนี้เนื่องด้วยในปัจจุบันสังคมของประเทศมาเลเซียมีแรงงานไทยจากจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังไหลไปทำงานในร้านอาหาร “ต้มยำ” เป็นจำนวนมาก [32] และชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยโดยเฉพาะที่อยู่ในวัยทำงานมักจะถูกเหมารวมว่าเป็นกลุ่มเดียวกับแรงงานที่มาจากประเทศไทยอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า พฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) ที่ปรากฏขึ้นจากอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยทำหน้าที่เป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์ได้โดยสมบูรณ์ ในขณะเดียวกันอัตลักษณ์ดังกล่าวนอกจากจะทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเกิดสำนึกร่วมในการเป็นพวกเดียวกัน (Self-ascription) โดยอาศัยมิติทางภาษาและวัฒนธรรมแล้วยังทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายอื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคมประเทศมาเลเซียยอมรับ (Ascription by Others) ว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเป็นส่วนหนึ่งในสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย ที่มีความแตกต่างจากความเป็นไทยแบบประเทศไทยโดยอ้างอิงจากสำนึกในการเป็นพลเมืองและความสามารถในการสื่อสารภาษามลายูรวมทั้งภาษาอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคมประเทศมาเลเซีย

อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่อัตลักษณ์ร่วมสมัยของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยถูกประกอบสร้างขึ้นจากหลายองค์ประกอบส่งผลให้ปฏิบัติการทางอัตลักษณ์ในชีวิตประจำวันของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีความเลื่อนไหลตามแต่บริบทแวดล้อมและสถานการณ์ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ จากการศึกษาพบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมีการเลือกแสดงอัตลักษณ์บางส่วนและเลือกที่จะไม่แสดงอัตลักษณ์ในบางสถานการณ์ ดังเช่น ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมักจะแสดงออกซึ่งความเป็นชาตินิยมมาเลเซียและการเป็นพลเมืองมาเลเซียทันทีที่ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นกลุ่มเดียวกับแรงงานอพยพจากประเทศไทย และบางครั้งก็เลือกที่จะไม่สื่อสารภาษาไทยกับคนจากประเทศไทยที่ไม่รู้จักเพื่อแสดงความแตกต่าง แต่ในขณะเดียวกันชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยยังใช้ต้นทุนด้านการสื่อสารด้วยภาษาไทยและนับถือพระพุทธศาสนาเพื่อยึดโยงความสัมพันธ์กับชาวไทยในประเทศไทยในฐานะภาษาและวัฒนธรรมร่วม อีกทั้งยังแสดงความเป็นไทยเมื่อต้องทำงานที่จะต้องติดต่อกับประเทศไทย รวมถึงใช้ความเป็นไทยที่มีเพื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวพักผ่อนในประเทศไทย [13]

สรุป

เนื่องด้วยชาวมลายูเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอยู่ในรัฐตอนเหนือบริเวณชายแดนระหว่างประเทศมาเลเซียกับประเทศไทย ประกอบกับการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและการนับถือศาสนาพุทธที่นับถือทำให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยถูกเข้าใจผิดจากเพื่อนร่วมชาติว่าเป็นผู้อพยพจากประเทศไทย ทั้งที่เป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซียเช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์มาเลเซียเชื้อสายไทยในสังคมร่วมสมัยของประเทศมาเลเซีย โดยอาศัยนโยบายของภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางเชื้อชาติและมุ่งให้เกิดการสร้างเอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย ซึ่งเมื่อประกอบกับนโยบายการเปิดประชาคมอาเซียนในระยะเวลต่อมา ส่งผลให้องค์กรจากประเทศไทยเข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมขึ้นมากมายในพื้นที่ รวมทั้งการที่ชาวมลายูเชื้อสายไทยสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์จากประเทศไทย จึงได้ผสมผสานต้นทุนทางวัฒนธรรมเดิมกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เป็นเหตุให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยประกอบสร้างอัตลักษณ์ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม อัตลักษณ์ดังกล่าวช่วยทำให้ตัวตนของชาวมลายูเชื้อสายไทยมีความชัดเจนขึ้นในบริบทสังคมประเทศมาเลเซีย โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงตัวตนของกลุ่มชนดั้งเดิมซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซียที่นับถือพระพุทธศาสนา สามารถในการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันทั้งที่เป็นภาษาไทยท้องถิ่นและภาษาราชการของประเทศไทย ด้วยความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมดังกล่าว นอกจากจะเป็นพรมแดนทางชาติพันธุ์ของชาวมลายูเชื้อสายไทยกับกลุ่มเชื้อชาติอื่นในประเทศมาเลเซียแล้วยังช่วยเติมเต็มภาพความหลากหลายทางเชื้อชาติของประเทศมาเลเซียและสอดคล้องกับการสร้างความเป็นเอกภาพท่ามกลางความหลากหลายภายใต้นโยบาย 1Malaysia ได้เป็นอย่างดี

ในทางเดียวกัน แม้ว่าภาษาไทยและพระพุทธศาสนาจะช่วยแบ่งความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยจากอัตลักษณ์ชนกลุ่มอื่นในประเทศมาเลเซียแล้ว แต่ในสังคมร่วมสมัยยังพบว่าบางครั้งชาวมลายูเชื้อสายไทยเลือกนำเสนอตัวตนโดยใช้เครื่องแต่งกายหรือศิลปะการแสดงแบบเดียวกับประเทศไทยส่งผลให้ยังคงเกิดการรับรู้ในสังคมประเทศมาเลเซียที่สร้างความสับสนกับความเป็นไทยตามแบบประเทศไทยอยู่บ้าง แต่ในความเป็นจริงชาวมลายูเชื้อสายไทยไม่ได้มีความต้องการเป็นเหมือนคนไทยในประเทศไทยที่ชาวมลายูเชื้อสายไทยเรียกกันว่า “คนเมืองไทย” หรือ “Orang Thailand” แม้ว่าจะมีจุดร่วมกันในด้านภาษาไทยและพระพุทธศาสนา แต่อัตลักษณ์ร่วมสมัยของชาวมลายูเชื้อสายไทยในบริบทร่วมสมัยก็สามารถสร้างความแตกต่างได้โดยเห็นได้จากความสามารถในการสื่อสารภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาราชการของประเทศ รวมทั้งการที่ชาวมลายูเชื้อสายไทยมีจิตสำนึกในชาตินิยมมาเลเซียที่หนักแน่นและมีความภาคภูมิใจในการเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซียอย่างเต็มเปี่ยมอันเป็นผลมาจากนโยบายชาตินิยมมาเลเซียที่เกิดขึ้นหลังจากการประกาศ เกราชในปี ค.ศ.1957 เป็นต้นมา

ในปัจจุบันจำนวนประชากรชาวมลายูเชื้อสายไทยมีเพียงร้อยละ 0.22 ของพลเมืองมาเลเซียทั้งประเทศ [14] ด้วยจำนวนประชากรที่น้อยทำให้ชาวมลายูเชื้อสายไทยไม่ได้มีอำนาจในทางการเมืองและเศรษฐกิจมากนัก อีกทั้งเป็นกลุ่มชนที่ได้รับผลกระทบจากอำนาจที่เหนือกว่าตลอดเวลา แต่การศึกษาในครั้งนี้กลับพบว่าชาวมลายูเชื้อสายไทยในยุคใหม่มีสถานะเป็นผู้ปฏิบัติการในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อดำรงตนให้เป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางเชื้อชาติของประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม หากมองผ่านมโนทัศน์สังคมร่วมสมัย (Contemporary Societies) จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีผ่านระบบออนไลน์ทำให้การไหลบ่าของสื่อในร่วมสมัยจากประเทศไทย ทั้งในรูปแบบของเพลง

ละคร ภาพยนตร์ การบริโภคสินค้า และแฟชั่นสามารถเข้าถึงชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยสามารถเลือกใช้สารจากสื่อออนไลน์เหล่านี้ในการสร้าง อัตลักษณ์ของตน และในอนาคตอัตลักษณ์ความเป็นมาเลเซียเชื้อสายไทยอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเชื่อมั่นว่าการสร้างอัตลักษณ์ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยจะยังคงเป็นปฏิบัติการเชิงรุกที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเป็นผู้ปฏิบัติการเพื่อสร้างตัวตนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในสังคมประเทศมาเลเซียที่เน้นความเป็นเอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย แต่ก็ยังคงมีภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกับประเทศไทยไปพร้อมกัน

Reference

- [1] Omar, A. H. (2004). *The encyclopedia of Malaysia : Languages and literature*. Archipelago Press.
- [2] Phumplab, M., Meesanthan, C., & Kaprit, S. (2017). *ASEAN societies*. Ministry of Social Development and Human Security. (In Thai)
- [3] Pawakapan, N. (2015). *Arguing the nation and ethnicity*. Siam Paritut. (In Thai)
- [4] Soonthornpasuch, S. (2005). *Ethnic relations*. Muang Boran Press. (In Thai)
- [5] Barth, F. (1969). *Ethnic groups and boundaries*. Little Brown and Company Boston.
- [6] Sugunnasil, W. (2005). *Globalization*. National Research Council of Thailand. (In Thai)
- [7] Saiphan, P. (2014). Ethnicity: From liberalism to Neoliberalism. In Naruephon Duangwiset (Ed.). *Ethnic and Neoliberalism*. (pp.103-133). Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (In Thai)
- [8] Andaya, B.W., & Andaya L.Y. (2014). *A history of Malaysia*. The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Projects. (In Thai)
- [9] Turnbull, C. M. (1997). *A history of Malaysia, Singapore and Brunei*. Department of Curriculum and Instruction Development Ministry of Education. (In Thai)
- [10] Ayu wattana, T. (2004). *Thais in Malaysia*. Samnakphim Bannakij. (In Thai)
- [11] Kuroda, K. (2002). *The Siamese in Kedah under nation-state making*. Retrieved 5 July, 2020, from https://www.uni-muenster.de/Ethnologie/South_Thai/working_paper/Kuroda_Kedah.pdf.
- [12] Sathian, M.R., & Chesof, R. (2018). *Siamese in Malaysia: Beyond sixty years of heritage*. Social sciences and humanities textbooks foundation.
- [13] Rakvong, R. (2020). *Thai language and culture in a contemporary context and the formation of a Thai-Malaysian Identity in Kedah, Malaysia*. Master's Thesis. Mahidol University. (In Thai)

- [14] Yunyasit, S. (2013). The Siamese of Malaysia: Linkage of Two Lands. In Suchada Thaweessit & Malee Sunpuwan & Sutthida Chuanwan (Ed.). *Population and society in ASEAN: Challenges and opportunities*. (pp. 83-100). Institute for Population and Social Research Mahidol University. (In Thai)
- [15] Nita J. (2020). *Questions that i always get asked in Malaysia*. Retrieved December 1, 2020, from <https://www.facebook.com/kanita.trisya/videos/3699122993485418>. (In Malay)
- [16] Johnson, I.C. (2005). Paradise at your doorstep: International border fluidity and cultural construction amongst Kelantan's Thai community. In Wattana Sugunnnasil (Ed.). *Dynamic Diversity in Southern Thailand*. (pp.299-331). Silkworm Books.
- [17] Suanthitapanya, P. (1998). *Malaysia: Unity and education*. The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Projects. (In Thai)
- [18] Siripaisan, S., & Saksung, A. (2011) *Bhumiputra: The history of the conflict and the development process of Malaysia*. The Thailand Research Fund. (In Thai)
- [19] The Government of Malaysia's Official Gateway.(2016). *National Principles (Rukun Negara)*. Retrieved February 25, 2020, from <https://www.malaysia.gov.my/portal/content/30110>.
- [20] The National Department for Culture and Arts.(2020). *National Culture Policy*. Retrieved February 25, 2020, from <http://www.jkkn.gov.my/en/national-culture-policy>.
- [21] Klinsrisuk, P.(2016). *Vision 2020*. Retrieved June 15, 2019, from <https://aseanpedia.wu.ac.th/site/readencyclopedia?id=195>. (In Thai)
- [22] Razak, N. (2009). *The 1Malaysia Concept Part 1*. Retrieved June 15, 2019, from <https://www.najibrazak.com/en/blog/the-1malaysia-concept-part-1>.
- [23] Nualsanong, K. (2011). *Thai language, religion and Thai culture learning in a temple of Siamese people in Malaysia*. Department of Cultural Promotion, Ministry of culture. (In Thai)
- [24] Nualsanong, K. (2003). *The social and cultural evelopment of Tai peoples in the northern state of Malaysia*. Department of Cultural Promotion, Ministry of culture. (In Thai)
- [25] Ismail, M.Y., & Suwannathat-pian K. (2006). Thai community. In H. Salleh (Ed.). *The encyclopedia of Malaysia: People and traditions*. 72- 73. National university of Malaysia.
- [26] Sriraksa, S. (2009). *The culture of the Siamese in a northern Malaysian state: A case study of Klongmai village, Chitra, Kubang Pasu district, Kedah, Malaysia*. Master's Thesis. Mahidol University. (In Thai)
- [27] Tipsrinimit, N. (2012). The Malaysians of Thai descent the maintenance of cultural identity. *Parichart Journal Thaksin University*, 24(2), 167-194. (In Thai)

- [28] Nakseethong, P., & Puttichot, A. (2009). *Thai people in Kedah: A study of Thai's existence in Malaysia history (1785 - 2007)*. The Thailand Research Fund. (In Thai)
- [29] Kaeosanit, T. (2016). *Dynamic construction of the Siamese-Malaysian's ethnic identity, Malaysia*. The Ph.D. thesis in Communication Arts and Innovation, The Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration.
- [30] Tassanawongwara, C., & Hussin, H. (2019). Klong Yao and performance of minority identity in the Siamese community of Perlis, Malaysia. *Malaysian Journal of Music*, 8, 1-18.
- [31] Rizam, E. (2019). *Tarian Siam 'Klong Jhauu' Sambut Peserta Konvoi*. Retrieved August 31, 2019, from <https://malaysiaaktif.my/62089>. (In Malay)
- [32] Bunmak, S. (2011). The role of migrant networks among Malay-Thai workers in Tom Yam restaurants Malaysia. *Humanities and Social Sciences*, 37(1), 101-123. (In Thai)